

P. RUMMO

LÖUNATUULE
EUSIDÄNNÄK
EKSIKÄNNÄK

A- 102.66

LÖUNATUULE EKSIRÄNNAK

PAUL RUMMO

LÕUNATUULE EKSIRÄNNAK

Kolm vaatust jõuluseiklusi,
tantse ja laule

Muusika: Magda Bachmann-Söödor

4642

EESTI HARIDUSLIIDU KIRJASTUS
TALLINN, 1936

2
Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
1936:01771.

⁶⁹³¹
A- 10266

TEGELASED:

Ants }
Tiit } 6—12-aastased lapsed.
Mall }
Isa.
Ema.
Juhan — talusulane.
Hiiglamemm }
Täitsamemm } — lumimemmed.
Pisimemm }
Jõuluvana.
Külmataat.
Lõunatuul.
Adjutant.
I vaht.
II vaht.
Pakasepoisid.
Jõulutähed.

Käesolev näidend on trükitud käsikirjana kõigi õiguste alleshoiuga. Näidendi ettekandmise loa annab Eesti Haridusliit. Maanäitelavadel ja koolidel tuleb maksa iga ettekandest autori tasu 3 krooni, linnateatritel kokkuleppel Eesti Haridusliiduga.

Näidendi eksemplaaride üksikult või komplektiiviisi ettekandmiseks väljalaenamise ainuõigus on Eesti Haridusliidul.

ESIMENE VAATUS

Taluõu lumerohkel jõulueelsel õhtupoolikul. Vasakul elamu, milles näib keevat pühade-eelne askeldus ja rutt. Paremalt ait. Taga paistab hangemattunud aia teibaid.

Aia ääre on tehtud kolm lumimemme, mille viimistlemisega lapsed on ametis. Säälnad seisavad rivi: suur, keskmine ja väike, ja ANTS upitab suurimale toppima piipu suhu, TIIT kujundab sütega keskmise nägu, kuna väike MALL patsutab ning paitab siledaks pisimat lumimemme.

ANTS

(Saab pingutuste järele lumimemmele piibu suhu, astub eemale, vaatab rivi hargisjalu.) Noh, tõmba nüüd piipu, et suu sulab. Mis mees sa muidu oledki!

TIIT

(Samuti.) Vahi maailma oma süsisilmaga. Kui nohu hakkab, ära siis näppe määri tuletukki nuusates.

MALL

(On eriti õnnelik rivi üle. Hüpleb selle ümber ja plaksutab käsi.) Küll on uhke, küll on vahva, küll on tore memmerivi! Kohe nagu... nagu mõned vahisõdurid! Ants, mis nad siin valvavad?

ANTS

See on nüüd aukompanii jõuluvana jaoks!

MALL

(Muutub kahtlevaks.) Augumbii? Aga kui jõuluvana viimaks kardab ega julgegi sisse tulla? Mõtleb, et tondid või tea mis, ja läheb värava tagant tagasi!

TIIT

Olen'd ikka! Jõuluvana kardab neid tühi-paljaid lumimemmi! (Tähendusrikkalt Antsule.) Või see meie taat nii arg...

ANTS

(Tasa vahele.) Mokka maas! Ammu'ks sa isegi uskusi... (Valjusti.) Nüüd tuleb memmedele nimed panna. Minu oma on suurim mürakas ja saab nimeks Hiiglamemm.

MALL

Ja minul pisitillukene, mis temale siis nimeks?

TIIT

Olgu siis Pisimemm. Ja minu oma on päris täitsapoisi suurune...

ANTS

...ja olgu ta siis ka Täitsamemm!

MALL

Oi mis vahvad nimed! Hiiglamemm, Täitsamemm, Pisimemm! Need on peaaegu niisama ilusad kui muinasjutus, mis ema luges.

ANTS

(Paneb käe kõrva ääre, sammub paraadmarssi jäljendades ja lauldes lumimemmede eest läbi. Teised lapsed tema järel.)

Õues lumimemme-vägi
valvel seisab vahvana.
Üks on suur kui Munamägi,
teine meesterahvana
päris parajana passib;
kolmas üsna väike, näed.
Jõulumees kui kinke tassib —
tervituseks valmis käed!

EMA

(Tuleb toast, käes vorstivaagen, millega suundub aida poole.) Noh, lapsepõngerjad, tuppä nüüd, näe, ilm kisub juba videvikuks.

ANTS

(Meelitavalt.) Luba, pai ema, et oleme veel natike, niikaua kui isa tuleb koju!

EMA

Millal nüüd tema säält Tagametsast... Kas teil külm pole? Tule siia, Mall, ma katsun, kuidas su käed on.

MALL

(Jooksul ema juure.) Oh, emme, soojad, katsu kui soojad!

EMA

(Paneb vaagna lumele, võtab tütrelt kindad, katsub käsi.) Jah, polegi viga, päris auravad! (Poistele, kes vorste on läinud torkima.) Kõss, kõss, etsa näe mul poisivemblaid, või vorstide kallale.

TIIT

Pai ema, anna natikene prooviks, me ju voolisime vorstitikke ka ja...

EMA

Kus mul asjamehed jah! (Murrab igale lapsele jupikese.) Nad ju pole praegu kuigi asjad: poolvindunud teised. Küll jõuluõhtul panen kerisele, siis sööge niipalju kui mahub. (Aita ära.)

LAPSED

(Marsivad laulu ümisesdes ja vorstijuppe no-sides lumimemmede ümber.)

EMA

(Lukustab aidaukse, suundub jahumatiga toa poole.) Olgu pääle siis — ilm on soojavõitu — mütake veel natuke õues, aga järgmise kutse pääle kohe tuppa!

LAPSED

Siis jah, siis kohe!

MALL

(Jookseb emale ukse juure järele, hüppab kaelast kinni ja annab kaugelekestva suudluse.)

EMA

(Tüdrukü käes hädas.) Pime säh, kus nirgi-pojad! Jahumati pidi ümber ajama! Jõulu eel nagu meelest ära. (Tuppa.)

MALL

(Hüpleb rõõmsana ringi.) Jõulud, jõulud, jõulud käes! Ootasin ja ootasin, ei tulnud ega tulnud! (Jookseb Pisimemme juure, kallistab seda.) Tead sa, Pisimemm, et homme on juba jõulud? (Muutub mõtlikuks.) Aga... mul ei ole see laul ikka veel selge, mis me jõuluvanale pidime laulma...

ANTS

Proovime siinsamas, siis memmed ka kuulavad. Oot-oot, ma võtan õige hääle!

LAPSED

(Laulavad.)

Lumehelbed langevad ja katavad kõik teed.
Aisakella helisedes sõitvad saanid, reed.
Ehituna jõulupuu, näe, särab akna all,
jõuluvana igatsevad Ants ja Tiit ja Mall.
Kas ei ikka, kas ei keegi koputanud veel?
Kas siis tõesti jõuluvana ikka veel on teel?
Ahjust hajub vorstilõhna, vesiseks lä'eb suu...
Nüüd vist juba paras aeg on läita jõulupuu.
Külma auru viskub tuppa, paistab habe hall:
Ants ja Tiit on häbelikud, rõõmsalt kilkab Mall.
Siia jõudis jõuluvana! Avab kotisuu.
Ema, pai, nüüd ruttu-ruttu läida jõulupuu!

ISA

(Tuleb aidaotsast.) Oh-oh, oh-oh, mis kontserti te siin teete?

TIIT

Kordasime veel seda laulu, mida homme õhtul jõuluvanale tahame laulda.

ISA

Ega teil nüüd muud olegi kui jõulud ja jõuluvana. Kes siis talvel õues sedasi lõõritada võib, homme siis hääled krobelised.

ANTS

Pole! Täna ju haruldaselt soe! Lumigi päris sula. Näe, isa, kui vahvnoi aukompanii me te-gime!

MALL

(Ripub isa käe otsas.) See on Hiiglamemm, see Täitsamemm ja see pisitilluke, minu pesamunake, on Pisimemm.

ISA

Olete meistrimehed jah. — Ants-poiss, ole tubli, jookse ja ütle Juhanile, et see läheks rakendaks hobuse lahti.

ANTS

Juhan läks vallamajja posti järele — polegi veel tagasi tulnud. Aga tead, isa, me õiendame selle asja Tiiduga ära, kui sa üht asja ütled.

ISA

No mida sa siis uudishimutsed?

ANTS

(Kavalalt.) Küllap tead! (Isa kõrva sisse.) Kuhu sa selle... selle panid, mis metsast tõid?

ISA

(Teeb, nagu ei saaks aru.) Mis „selle-selle“?

TIIT

Jõulukuuse noh! Kas leidsid hästi ilusa? Sa ju selle jaoks Tagametsa sõitsid.

ISA

Selle jaoks nüüd! Tõin pühiks heinu koju. Aga noh, eks te otsi, kas leiate „selle-selle“! — Pange aga Kõrvile tekk ka pääle ja heinu ette. Juua annan talle pärast. (Läheb aidaesikusse tarbepuid korraldama.)

POISID

Küll anname, küll paneme! (Omavahel.) Kuhu ta tänavu küll selle kuuse võis panna? Möödunud aastal oli põhuküünis. (Arutelles ära.)

MALL

(On lumimemmede ümbrust korraldanud, läheb nüüd isa juure.) Isa ae, isa, mis sa arvad, kas jõuluvana kardab seda augumbiid?

ISA

Mida?

MALL

Mina tea, poisid ütlesid, et augumbii, või mis ta oli. Neid lumimemmi noh, kas jõuluvana kardab, kui nad sedasi värava ees seisavad reas kõik ja vahivad mustade silmadega?

ISA

(On võtnud jõulupuu-jala ja asub seda parandama.) Ah jõuluvana neid memmi? Ei usu, ei usu! Ega ta nii arg mehike ka ole.

MALL

Aga, isa, pai, küll oleks tore, kui homme saaksin oma Pisimemme tuppa viia — tahaksin talle nii kangesti näidata jõulupuud!

ISA

Mine ikka, rumal laps, siis su nemm su! ab kohe veeks. Küll ta läbi akna näeb jõulupuud, toas on tema mehikese jaoks liig soe. — Noh, mis uudist Juhan vallamaja poolt toob?

JUHAN

(Tuleb teelt, põrutab jalad suuremast lumest puhtaks.) Tee ka nii umbe tuisanud... Oli sääl postkastis leht ja üks kiri ka peremehele. (Istub aidaesikule, hakkab piipu toppima.)

ISA

(Võtab kirja.) Kust see kiri siis? (Kui on kirja lugenud.) Noh, Mall, Peetri-onu lubab linnast sind pühiks vaatama tulla!

MALL

(On väga rõõmus.) Tõejutt ikka või? Oi, oi, siis alles tulevad lõbusad pühad! Isa, isa, kas Peetri-onu mind jälle kukil sõidutab?

ISA

Kui ta ikka jaksab — sa oled ju vahepääl suureks kasvanud ja raskeks läinud.

MALL

Aga... ei tea, kas ta jõulukinki ka toob?

ISA

Lähed mul ahneks, tüdruk, muudkui kinke ootad — küll jõuluvanalt, küll onult. Aga ega temagi tühjade kätega tule, küllap on sind ikka meeles pidanud.

JUHAN

(Peab meeleheitlikku võitlust tõrkuva „välgu-mihkliga”.) Et millal see linnahärra siis kohale jõudvat?

ISA

Kirjutab, et kui lumetee ikka püsib, siis homme õhtul. Sa, Juhan, saad siis vist ühe jõulusõidu jaama teha.

JUHAN

Õige ta ju on, üks vankriga ole see tee talvisel ajal piinaks. Muudkui et... et see sõit jääb mul sedapuhku küll tegemata.

ISA

Ah ei hooliks jõuluõhtul sõita? Ega ma siis sind ajagi, küllap lähen ise.

JUHAN

Mis sa, peremees, seda, et mina ei taha. Aga ega seda lumeteed vist homseks enam.

MALL

Aga täna ju alles tuiskas ja sadas!

JUHAN

See'p see on, et tuiskas ja sadas, ja nüüd läks sulale. Näe, mis leht kirjutab! Oot-oot, kus ta oligi... (Otsib ajalehest.) Pele säh, pimedaks läinud juba, ega hästi näegi... Kuula, peremees, mis jõulurõõmu need Tartu ilmameistrid meile lubavad! (Loeb veerides.) „Ilmateated pühiks ei tööta midagi hääd. Madalrõhkkond, mis tänaseks tõi lumetuisku ja sadu, ähvardab veelgi süveneda, ja karta on, et juba jõululauapäeva hommikul lõunakaarte tuuled toovad tugeva vihmajärgu. Asi kujuneb, kahjuks, vist küll sellaseks, et külmataat jääb võitluses lõunatuulega alla ja saame jõuluningiks jälle lumeta ja porised pühad.”

ISA

Tõsi ju ta võib olla, näe, praegu juba rääst-
tad tilguvad. Küll on ikka hulluks läinud see
ilma värk. Mitte enam ei saa korralikke jõule.

JUHAN

Jah, ega hästi mäletagi enam, kunas viimati
olid mõistlikud pühad.

ISA

Ja-jah, aga või see meie teha või muuta...
Vaja vaadata, kuhu need poisid nii kauaks jää-
vad... (Ära.)

MALL

Juhan, kas siis tõesti homme lumi ära läheb?

JUHAN

Kes seda nii kindlasti teab, aga eks ta sinna-
poole paista kiskuvat küll.

MALL

Ja siis Peetri-onu jääb tulemata?

JUHAN

Mis ta siia pori sisse paterdama tulebki.
Mis tal viga linnakividel kõndida.

MALL

(Üha suureneva kartusevärinaga hääles.) Vii-
mati ei tule jõuluvanagi?

JUHAN

(Naljatades.) Kus siis temagi pääseb, kui lumi
ära sulab!

MALL

(Nutt kurgus.) Aga siis sulavad viimati lumimemmedki ära, Pisimemm ja teised?

JUHAN

(Naerdes.) Neist oled sa siis küll päris kindlasti ilma, olgu muud mis on.

MALL

(Hakkab valjusti nutma.) Mis jõulud need siis on, kui onu ei tule, jõuluvana ka mitte ja lumimemmedki ära sulavad...

JUHAN

Mis sa sellepärast na vesistad, eks jõulud tule ikka omasoodu. (Hakkab minema toa poole, ükselt naljatades tagasi.) Näe, lugesin ju lehest, et külmataat võitleb lõunatuulega. Lumimemmed sul nagu mürakad, saada teised külmataadile appi!

MALL

Aga kas nad lähevad?

JUHAN

(Uksel.) Eks proovida või! (Tuppa.)

MALL

(Jookseb pisimemme juure, põlvitab selle ette ja hakkab sel ümbert kinni. Nutuselt.) Pai, kallis Pisimemm, kuulsid, mis Juhan lehest luges. Kui sina nüüd mind ei aita, siis ei tule Peetri-onu, jõuluvana ega kedagi, ja sulad ise ka ühes teistega veel ära! Memmekene, Pisimemmekene, mine külmataadile appi, kutsu teised ka, või minge jõuluvana juure ja paluge õige ilusasti, et ta mitte tulemata ei jätaks.

Muidu mina jõule ei taha, olen kohe nii kangesti kurb, et nutan terved pühad läbi! Minge, memmekesed, minge, olge ometi nii paid! (Jääb Pisimemme kallistades vaikselt edasi tihkuma.)

(Ilm on vahepääl muutunud üsna pimedaks. Toas süüdatakse tuli, mis läbi akna pooleldi valgustab õue, jättes memmerivi ühes nuuksuva Mallega varju.)

ISA

(Tuleb aidaotsast Antsu ja Tiiduga.) Noh, poisud, tuppä nüüd!

ANTS

(Minnes.) Kuuse oled tõesti leidnud toreda!

TIIT

Aga läinud aastal oli pikem.

ANTS

Sellest midagi! Vaat' kui tihe aga on tänavune.

ISA

Tammusin ka terve Tagametsa läbi enne kui leidsin. (Poistega tuppä.)

EMA

(Tuleb uksele vastu.) Kuhu te Malle-põngerja jätsite?

ISA

Kas ta toas ei ole juba?

EMA

Pole. Jäänud teine ennist õue tihkuma. (Hüüab.) Mall! Mall ae! Aeg on tuppä tulla, külmetad enese pühiks haigeks.

MALL

(Jookseb ema juure, paneb nutva pää ema sülle.) Ma tahangi haigeks jääda, kui lumi jõuluks ära sulab ja...

EMA

Oh sa pisike tola tüdruk, kes siis ilma nii südamesse võib võtta! Läheme tuppa, söök on laual. (Kõik tuppa.)

(Mõni hetk vaikust. Siis viiakse tuli nähtavasti teise tuppa ja valgus läbi akna langeb nüüd lumimemmede rivile.)

Äkki muutuvad lumimemmed elavaiks. Üks ringutab, teine kratsib kõrvatagust, kolmas haigutab ja nuuskab nina.)

PISIMEMM

(Peenikese häälega.) See lugu tõesti päris hull, kui võitjaks tuleb Lõunatuul!

TÄITSAMEMM

(Madalamalt.) Kui nüüd Külmetaat ei võida, siis pole muud kui pambud kinni kõida ja Manalasse sõida.

HIIGLAMEMM

(Väga madalalt.) Täitsa tõsi, järel' jääb meist paljas vesi.

PISIMEMM

Oleme ju mitmekesi — paneksime rinnad kokku Lõunatuulega?

HIIGLAMEMM

(Lööb lootusetult käega.) Äh, kui puudutab sind oma kuuma huulega, siis omadega oled läbi.

TÄITSAMEMM

Kui jõuluõhtuks ära sulada, on päris häbi.
Ma nõutu nagu pime kana.

PISIMEMM

Kui läheks tõesti paluks Jõuluvana? Mul
Mallest tõsiselt on päris kahju, poeks tema
pärast kas või küdevasse ahju.

HIIGLAMEMM

Eks Jõuluvana ela põhjamaal, kus Põhjatuu-
led kättesaadaval!? Kui paluda, ehk Tuulepoi-
sid kokku a'ab ja Lõunatuule ära kihutab.

TÄITSAMEMM

Sa räägid nagu minu suust. Nüüd ärgem
lobisegem muust, vaid mingem kiirelt rändama.

PISIMEMM

Ei võigi jääda jändama, sest juba pähe kuk-
kus vihmatilk.

HIIGLAMEMM

(Katab pää kätega.) Näe, oi-oi-oi-oi pala-
silk, eks ongi vihmasadu käes!

KÕIK

Eks lidugem siis kõigest väest! (Kiiresti õue-
väravast välja. Toas kustutatakse tuli. Pimedu-
sest hakkab kostma vihmasadu.)

Eesriie

TEINE VAATUS

Lihtne, aga esinduslik ja nägus vastuvõtusaal Jõuluvana lossis. Taga keskel Jõuluvana aiuste, vasakul ja paremal sissekäigud.

Uste juures seisavad vahid ja võitlevad mee-
leheitlikult kallaletükkiva unega.

I VAHT

(Varjab täie kämbлага haigutust.) Au, au, auh! Öösel uni oli imelikult põgus, küll nüüd haigutus on magus!

II VAHT

(Samuti.) Poleks vaja siin nüüd vahti', läheks magamine lahti!

I VAHT

(Vaatab kella.) Aeg ka venib just kui tigu...

II VAHT

Valvates see vana vigur. — Kallis kaaslane, kas on sust mulle sõpra häd?

I VAHT

Näe, millega nüüd tema vaevab oma pääd! Mis see naabermees siis soovib?

II VAHT

Las ma tukun natuke. Kui ülemus vast sisse loovib, siis ole täitsa, ärata!

I VAHT

(Suuremeelselt.) Oh, see on väike patuke!
Küll õigel ajal äratan sind kärata.

II VAHT

(Toetub vastu ust, jääb tukkuma.)

I VAHT

(Vaatab kadedalt kaaslast.) Oleks eneselgi mõnus silmapilgu tukkuda, aga kergesti võib sisse kukkuda. Aga tühja kah: varsti juba käes on jõuluõhtu, kuuma vorstiga saab täita tühja kõhtu, pärast voodis pikutades näha kaunist und... (Jääb ka ukse najale tukkuma.)

(Äkki tõmmatakse mõlemad ukсед korraga lahti, tukkuvad vahid kukuvad hetkeks, et siis kokkunult taas püsti karata ja kramplikku valvel-seisu jääda.)

ADJUTANT

(Ilmub tagant nähtavale. Kuulutab piduliku häälega.) Järgneb Jõuluvana vastuvõtutund!

(Kostab õrn muusika. Kahelt poolt udest tantslevad sisse JÕULUTÄHED, moodustades spaleeri Jõuluvana istme juure.)

JÕULUVANA

(Tuleb adjutandi saatel, laskub istmele. Samal ajal vägev tervitusmuusika. Muusika lõppedes:)

Täna teid, armsad lapsed, kelle korraldusel sellane vastuvõtt. Kui aga teile ütlen tõtt, siis ei meeldi mulle sellane hiilgus ja sära, olen sellest tüdinanud ära.

I JÕULUTÄHT

(Astub ette.) Andesta, oo Jõuluvana, sind ter-
vitada on nii kena!

JÕULUVANA

Rahustuge, rahustuge. Kuuldes minu sellast väidet ärge otsige säält etteheidet. Ma ei kahtle teie sõprustunnete ehtsuses, kuid tahaksin olla ja elada lihtsuses.

II JÕULUTÄHT

Pai Jõuluvana, ega sa meid jäta maha, sinust lahkuda me kuidagi ei taha.

III JÕULUTÄHT

Kes siis teed sul valgustaks ja häid lapsi juhataks!?

JÕULUVANA

Ei-ei, Jõulutähekesed, armsad, väiksed tütrekesed, kuhu ma ilma teieta. — Noh, seda juttu me täna enam ei heieta. Asugem nüüd asja juure. Kuidas inimlapsed-mudilased elavad?

I JÕULUTÄHT

Minu silmad pilve vahelt tegid suuri tuure, ja märkasin, et kõikjal jõululaulud kõlavad. Lapsed kõikjal kangesti on paid, muudkui Jõuluvana oot'vad vaid.

JÕULUVANA

Siis vitsakimpu kaasa võtta polegi vist vaja?

II JÕULUTÄHT

Ei, siiski. Ma nägin pahu poisivemblaide üle saja, kes siis, kui ema noomib, ütlevad, et jõuluvana vitsakimbu jutt on tühi luule, millega ema võivat sõita kuule.

JÕULUVANA

No etsa-etsa ikka kuule!?! Noh, nende man ei avagi ma kingipauna, vaid teeme kohe väikselt külma sauna. Kas kingikott on korras hästi?

ADJUTANT

Just nii, kõik seatud nagu kästi!

JÕULUVANA

Nii, lumetee on korras, varsti sõit lä'eb lahti!
(Vaatab kella.) Oh, aeg veel varane, veel istuda
on mahti. Nüüd, Jõulutähed-tütrekesed, pisut
tantsu lüüa võite, enne kui alustame oma sõite.

JÕULUTÄHED

See on tore, see on lõbus! (Tasase, hiljem
tugevneva muusika saatel korralduvad tantsuks.)

Väike jõulutäheke
lendleb pilvepiirile.
Piilub alla,
päästab valla
jõulurõõmu südames.
Kellahelin metsateel:
Jõuluvana istub reel.
Siia, sinna
vaja minna —
jõulurõõmu jagades.
Mudilastel pingul kõrv,
mõnel suhu pugend sõrm,
samme kuuleb.
Juba tuleb
jõulurõõmu jagades!

JÕULUVANA

Nii, nii, tähekesed kallid. Nüüd aga avage
tallid, hobustele kaela kellad!

JÕULUTÄHED

(Kooris.) Ah, kuis südamed on hellad jõulu-
rõõmu, -rahu eel, kuidas sõprust, häädust soo-
viks valitsema eluteel!

JÕULUVANA

Kaunis on teie soov ja tahe! (Tõuseb, et minna.)

I VAHT

(Räägib kurjalt uksest välja.) Enam sisse ei saa, ja asi tahe.

HÄÄL VALJAS

Lase sisse, kulla isand!

I VAHT

Oled küllalt juba kisand! Juba lõppes vastuvõtutund, ei aita enam teie palve, sund.

JÕULUVANA

(Pöördub tagasi.) Kellega sa oled nõnda vali?

I VAHT

Auväärt Jõuluvana, küll on nali! Kolm ime-likku tüüpi ukse küljes ripuvad, vägisi ja vägisi su juure kipuvad.

JÕULUVANA

Lase sisse nad, eks me kuule, vaata.

I VAHT

(Uksest välja.) Tulge siis, kuid ole viisakad, siin pidada ei tohi laata.

(Tulevad pikkuse järjekorras sisse esimesest vaatusesest tuttavad lumimemmed.)

JÕULUVANA

Noh, kauged külalised, mis südamel? Me kuuleme.

(Lumimemmede koomiline esitlustants.)

HIIGLAMEMM

Me lumimemmed oleme...

TÄITSAMEMM

Ja kaugelt Eestist tuleme.

PISIMEMM

(Haledalt.) Vist varsti ära sulame...

HIIGLAMEMM

Ma Hiigla-

TÄITSAMEMM

Täitsa-

PISIMEMM

Pisi-

KÕIK KOLM

Memm, memm, memm, ja väsinud on meie samm.

JÕULUVANA

(Tantsu lõppedes.) Et mul on ärasõiduks rutt, siis laske kuulda oma jutt!

HIIGLAMEMM

On asjalugu praegu sedasi, et raske pääseda sul sõidul edasi.

JÕULUVANA

No jätke oma ebasüüdsad naljad!

TÄITSAMEMM

Ei, tõesti, talveteed on juba päris paljad, ja kõikjal võimutsemas Lõunatuul.

JÕULUVANA

Vist petujuttu ajab sinu huul. Eks Külmataat ju pannud valitsema talve!?

PISIMEMM

See oligi just meie palve, et räägiksid sest asjast Külmataadiga, sest muidu kinke jagama sul tuleb minna paadiga. Meid jõuluehteks valmistasid Ants ja Tiit ja Mall, kes praegu nukralt norutavad kodu akna all. Mis jõulud tõesti need, kus vihma sajab, ei Jõuluvana tule, linnaonu. Laste nutt vaid kajab. Mu süda, ehkki lumine, on laste häda vastu tuline.

HIIGLAMEMM

Ka meie endi seisukohalt asi küllalt paha, sest jõuluõhtuks ära sulada me küll ei taha.

JÕULUVANA

See küsimus on minul üle jõu, siin vaja Külmataadilt küsida on nõu.

TÄITSAMEMM

On aga vist raske kätte saada seda saksa?

JÕULUVANA

Seda karta ei maksa, sest siis, kui hakkasin jõulukinke pakkidesse jagama, näis ta heitvat metsa ääre lumehange magama.

ADJUTANT

(Vaatab välja.) Paistab praegugi veel sääl.

JÕULUVANA

(I vahile.) Sul on hästi kõva hääl, palu koraks siia Külmataat!

I VAHT

(Endamisi.) Siis vast alles algab laat! (Väljub.)

JÕULUVANA

Kuidas on need mudilased, kelle saadikud on siin?

I JÕULUTAHT

Ants ja Tiit on tublid poisid, hästi õpivad kes koolis...

PISIMEMM

(Vahele.) Väike Mall, kes minu voolis, on alati sõnakuulelik ja kärmas.

I JÕULUTAHT

Jah, tahtsin ütelda, see laps on tõesti armas. Aitab emal süüa lehma ja sigu...

PISIMEMM

(Vahele.) Tema ei oma paha lapse vigu.

JÕULUVANA

(Pisimemmele.) Oled selle lapse tubli advokaat. Eks siis teda külastama peaks, kui aitab Külmataat. Ahaa, säält see pakane ju sisse loovib!

KÜLMATAAT

(Tuleb pahurana ringutades ja silmi hõõrudes.) Mis see Jõulumees mult soovib? Oli parajasti uni magus, aga sinu sell mind üles tagus. Kas ma'i jälle teed sul sillutanud, paksu lund ei maha pillutanud? Aedade ääre lasin puhuda hanged, varblased kõik külmast kanged. Tahtsin puhata nüüd pisut. Mis sa, naaber, mind, vana-meest, nii kiusad ja kisud?

JÕULUVANA

Ära, kallid sõber, ole mulle kuri, pigem kutsumise põhjus välja uuri. Kuidas puhata sa võid siis rahus, kui su talveriik on hädaohus?

KÜLMATAAT

(Suurustades.) Minu rusikad on kanged: kõikjal valitsevad hanged!

HIIGLAMEMM

Eile oli küll see nõnda, uusi juhtumeid sa'i tea vist mõnda. Tead, mis juhtunud on Eestis?

KÜLMATAAT

Olete kõik ühes mestis Külmetaati kiusamas. Mis sääl minu lemmikmaal siis juhtunud?

JÕULUVANA

See, et sinu valitsus on luhtunud, porised talveteed, voolavad vihmaveed, sisse tunginud on Lõunatuul! Armas Külmetaat, vist vanadus sul ligi tikub, et jõuluõhtul Lõunatuul su riiki kipub.

KÜLMATAAT

(On väga kohkunud.) Lõunatuul tunginud minu riiki?! Oi sina igavene jääpurikas! Kunagi meie võitlus pole jäänud viiki, võitma peab ka nüüd mu raudne rusikas. (Tammub ärritatult ühelt jalalt teisele.)

JÕULUVANA

Mida mõtled siis nüüd ette võtta?

KÜLMATAAT

Oma väed ajada kokku ja tõtata sõtta. Tunni pärast, luban, käes on minu võit ja lahti minna võib su sõit. Kihutan pesast välja Pakasepoisid, toon lagedale Lumehelbed, Põhjatuule ja Tuulesellid! Salakavalale Lõunatuulele valmistan sellase raju, mis värisema paneb metsi, maju. Kihutan ta põhjatusse sohu ja jõulukingiks annan igavese nohu!

JÕULUVANA

Olen sulle tänulik, et aitad mind, kuid liig kuri ei maksa olla, sellest palju häda, õnnetust võib tulla. Jõuluõhtul ärgu olgu maru. Arvan, et ka Lõunatuul saab sellest aru ja lahkub vastuhakuta.

KÜLMATAAT

Ega vaenukinnast temale ju pakuta. Mina pole talle kuri, aga vimma kisub turi, et ta tuleb liig vara ja ajab segamini tähtraamatu.

II JÕULUTÄHT

Noh, ajaarvamises ta on saamatu. Aga inimesil meel on hää, kui puhub Lõunatuul.

HIIGLAMEMM

See olla võib küll märtsikuul, kuid jõuluajal valitsegu lumi, jää!

KÜLMATAAT

(Hiiglamemmele õlale patsutades.) Sel memmel taip on hää ja selge pää! — Kuid ärgem lobisegem, ajagem nüüd juttu, vaid tegutseda tuleb õige ruttu.

JÕULUVANA

(Tõuseb.) Jah, minulgi ju algab töö, sest varsti juba jõuluöö.

KÜLMATAAT

(Hüüab õige valjusti uksest välja.) Pakaspoisid, maast lahti, magada nüüd pole mahti. Tulge Külmetaadi juure, saatkem välja salaluure!

PAKASEPOISID

(Tulevad metsikus tantsus, saadetuna marulisest muusikast.)

Tunnete, kuis külmalaine
 teie keha läbistab,
 ilm on karge, meel on kaine,
 kui me sõrm teid näpistab.
 Punastuvad kõrvalestad,
 sajab puhast, valget lund.
 Loodus, mis sa juttu vestad, —
 maga aga talveund!
 Lumi krigisemast lakkas —
 polnud täielik me töö.
 Külmarünnak uus nüüd hakkas:
 tulgu kaunis jõuluöö!

(Tantsu jätkudes Pakasepoisid haaravad endi hulka ka Lumimemmed, kes seni lõbusaina kepsutasid, nüüd aga rõõmust on üsna meeletud.)

PISIMEMM

Ei ma ajand pikka lori,
 kui mind palus väike Mall:
 vahel ees küll oli pori,
 teisal jälle lumivall.

TÄITSAMEMM

Lastel jõulurõõmu vaja,
 otsima sai tuldud siit.
 Leidsimegi õnne raja.
 Ole õnnelik nüüd, Tiit!

HIIGLAMEMM

Kui ei oleks õiget talve,
 kuis saaks rõõmus olla Ants?
 Leidis täitmist meie palve —
 küll nüüd hästi läheb tants.

(Külmataat Pakasepoistega ja Lumimemmedega ära. Eelmise tantsu kestes on kadunud ka Jõu-

lutähed. Muusika muutub vaiksemaks ja saadab
Jõuluvana kõnelust rahulikuna.)

JÕULUVANA

(Melodeklamatsioon.) Mudilane, särasilmne,
väike, ema-isa elurõõm ja päike! Jõulupuu all
mängib, veedab pühi, minuta kas siiski jõulu-
õhtu tühi? Oota, varsti koputan ja tõstan uk-
selingi, võtan sülle su ja annan kingi.

(Muusika muutub mänglevaks valsiks, tants-
levad sisse ümber Jõuluvana

JÕULUTÄHED,

süled täis kauneid mänguasju.)

JÕULUTÄHED

Pildiraamat, hobune,
lennuk, auto punane,
tõukekelke!
Rõõmuhelke
toovad lapse silmisse.
Mann saab nuku omale,
raudteerong jääb Toomale.
Päkapikke,
kauneid nukke —
kõike jätkub lastele.
Juba särab küünlaloit,
laual aurab jõulutoit.
Rõõmsaid pühi!
Kiirelt pühi
põsilt murepisarad!

E e s r i e

KOLMAS VAATUS

Esimesest vaatusest tuttav taluõu. Lumi on kadunud, siin-sääl paistab veel kõntsaseid hange-riismeid.

Valitseb pilvise, lumeta talveõhtu hämarus. Ehkki on jõuluõhtu — valgustatud elamu aknast paistab jõulukuusk — näib puuduvat õige jõulumeeleolu, sest ilmastik ei lase seda tekkida.

LÕUNATUUL

(Istub aidakatusel, hoides kramplikult kinni tuulelipust, mille teravik on suunatud temale. Lõunatuul kõlgutab jalgu ja puhub vilespilli, tekitades nii õige kaeblik-uluva muusika, mis jätkub ka majaelanike õues askeldades.)

EMA

(Ilmub varsti tormilaternaga uksele, tõmbab suurräti kõvasti ümber ja läheb jooksusammul aita. Lahtijäänud uksest paistab laternalgel, kuidas ta laob vorstirõngaid kaussi.)

ISA

(Tuleb aidaotsast, vaatab uurivalt ilmamärke ja tahab minna tuppa. Nähes aga aidauksest laternalgust läheb aidaesikule. Riideilt heina-pepri puhastades.) Nii, nii, nii, loomad said oma jõuluportsjoni kätte ja nüüd võib isegi minna pühi pidama.

EMA

Mis jõulud need sellase ilmaga! (Lõunatuule muusika muutub üha kaeblikumaks.) Kuule, kuidas vingub ja ulub, päris südamesse läheb.

ISA

Jah, ega ta kellegi jõuluilm ole. Aga või see meie tellimise pääle seada või olla.

EMA

Enesest poleks midagi — aga, näe, lapsed! Nutavad taga küll Peetri-onu, küll...

ISA

Niisuguse ilmaga Peetrist-vend linnast küll välja ei sõida. Päeval oli teine küll kõlistanud veel meiereisse, et kui hilisõhtuks ilm muutub, siis ta sõidab öise rongiga. Aga ei ta nii hõlp-sasti vist parane.

EMA

Kus ta paraneb! — Need lapsepambud jah võtavad seda ilma nii kangesti südamesse. Hommikul olid õnnetud nagu meelest ära, et nende vaevaga meisterdatud lumimemmed kadunud. Veel suurem hirm on Mallel, et jõuluvana tulemata jääb — näe, Juhan oli teda hirmutanud, et ega ta halva ilmaga tule! — Kuhu sa need jõuluvana-asjad panid?

ISA

Peitsin teised siiasamasse kaerasalve — poisikratid ju tuhnivad igalt poolt välja.

EMA

Need ju jah sest jõuluvana-asjandusest juba üle kasvanud. (Tuleb vorstikandamiga välja.)

Keera sa uks lukku, mu käed kinni. (Suundub toa poole.)

ISA

(Lukustab ukse, tema järele.) Pane jah vors-
tid sooja, saab niigipalju jõuluhõngu naha
vahele.

MALL

(Tuleb neile uksele vastu.) Ikka veel ei ole
lund?

EMA

Pole veel, pole, lapsuke! Ära külmeta õhu-
kese kleidi väel vinges tuules, mine tuppa!

MALL

(Tagasi pöördudes nukralt.) Mina ei tahagi
sellaseid jõule!

(Kõik ära tuppa.)

LÖUNATUUL

(Hüppab katuselt alla, jalutleb sünge näoga
õues ringi.) Kauga juba puhun kurvalt oma pil-
li, aga ei veel tule linde ega tärka lilli. Kõik
olukord nii imelik: päev lühike ja öö nii pikk.
Puusooned ikka tardunud, säälmahl ei uju, mul
hakkab külm ja nukker minu tuju. Küll ruttu
ära sulatasin lume, kuid Kevadneitsit pole —
tulevik on tume... Miks minu vastu tänava-aasta
tõrgub loodus, miks minu töö ja vaev on ebasoo-
dus? (Kuulatab kaugelt kostvat marssi.) Uuh,
tulevad säälmahl minu põlisvaenlased, ma üksi nende
vastu nõrk ja jõuetu! (Ronib kiiresti katusele
tagasi, jääb nüüd kõikuma hakkavat tuulelippu
hoides norutama.)

PAKASEPOISID

(Tulevad sõjaka marsiga, mis õues härgneb
distsiplineeritud võimlemistantsuks.)

Külmataat meid äratas,
 valjusti ta käratas:
 „Poisid, ärge magage,
 maale tulnud vaenlane!”
 Ennäe, maa on rüüstatud,
 oksi maha puistatud,
 lumi sulanud on veeks...
 Oi, nüüd talle tuupi teeks!
 Jõuluvana keelas meid:
 „Poisid, käige sõprusteid,
 püha jõuluõhtu, riid —
 kuid need kokku sobiksid?”
 Hüva, hüva, olgu nii —
 ei me tüli ihkagi.
 Külmetame maad ja veed,
 läheme taas oma teed.

(Tantsu ajal on ilm muutunud pisut selgemaks ja valgemaks. Poiste keskele ilmub Külmataat.)

KÜLMATAAT

Sedasi, minu poisid, sedasi, külmetage ja töötage vaid edasi! Maa on lumest rüüstatud et kole, südamelgi hakkas valus, hale. Kus siis on see minu vimmavader Lõunatuul, pole teda näinud mitmel kuul?

LÕUNATUUL

(Hüppab katuselt alla, jääb trotslikult Külmataadi kõrvale seisma. Pakasepoisid taanduvad, aga on igal hetkel valmis kallale kargama.) Ma olen siin — miks rikud minu tööd, mis tahad minust?

KÜLMATAAT

(Pilkavalt.) Ohoo, no tere, sõber! Poleks uskund sinust, et kargad kohe juure jutule.

LÖUNATUUL

(Vihaselt.) Kui kevadtuuled ammu puhuvad, miks Pakaspoisid — huligaanid — siin veel uhuvad?

KÜLMATAAT

Tohoh, tohoh, ja ikka veel nii kange! Mis, poisid, arvate, kui pistaks teise hange?

PAKASEPOISID

(On rüsinal selleks valmis.)

LÖUNATUUL

(Taganeb eemale.) Teil vägivallaks, pilkamiseks pole luba, sest Kevadneitsi tulemas on juba!

KÜLMATAAT

(Naerab mõnuldес.) Äh, äh, äh, äh! Sa teed ju sellast purjusmehe nalja, kas oled mekkind kanget jõulukalja?

LÖUNATUUL

(Pöörab solvunult selja.)

KÜLMATAAT

(Koputab taile sõrmega laubale.) Sõber, rahulda mu huvi: milline sul lahti kruvi?

LÖUNATUUL

(Tüdinenult.) Palun, jäta oma lori! Oled sinagi ju ilmaisa ori, miks sa mind nii kiusad, pilkad?

KÜLMATAAT

Selleks, et nii rumal-upsakalt siin kilkad. Ajagem siis täitsamehe juttu: ütle, miks sa tulid nõnda ruttu?

LÕUNATUUL

Vaikselt magasin ma lõunamaal ja nägin kauneid ulmi, äkki, tundsin, keegi kõditas mu silmi, kõrva sosistas: „Oh kuule, millal tood sa maale lõunatuule, kuna ammu käes ju märtsikuu!”

KÜLMATAAT

(Irvitades.) Sellele mis vastas sinu suu?

LÕUNATUUL

Vastamiseks üldse polnud mahti, katsusin, et ruttu maast sain lahti, tuulepilli selga ja — lasin jalga.

KÜLMATAAT JA PAKASEPOISID

(Naeravad nii kõvasti ja südamest, et aiateibad ja majapalgid naksuvad.)

KÜLMATAAT

Hooletuse eest nüüd said sa palga. Kuna usud ulmi ja oled üldse ajaarvamises saamatu, kingin sulle Mats Tõnissoni väikese tähtraamatu. (Võtab tähtraamatukese taskust ja annab Lõunatuulele.) Võta vastu see ja vaata, ons sul õigust pidada siin laata.

LÕUNATUUL

(Teeb raamatukese lahti, lehitseb seda, uurib ja — näo venides üsna pikaks — kukub istuli.) Asi segasemaks läheb üha: ons siis tõesti alles jõulukuu ja -püha?

KÜLMATAAT

Jõuluõhtu jah, ja mina võimul. Kas süda saapasääre vajus kallil hõimul?

LÕUNATUUL

Ma olen kokkumisest üsna mannetu. Kas andestad, oh Külmataat, et olin üleannetu?

KÜLMATAAT

(Ängab Lõunatuulele käe.) Kui inimhing ei eksikäigul väsi, kuis teisiti võib käia ilmaselli käsi? Nüüd, sõber, lippa koju tagasi, mis muud, sul aega puhata veel mitu kuud.

LÕUNATUUL

(Surub sõnatult Külmataadi kätt ja lahkub kiiresti.)

KÜLMATAAT

Tekitas küll palju tüli, kuid oli ka kenakene pühadenali. Aga, poisid, kähku töö nüüd lõpetada, muidu saame Ilmaisalt õpetada! (Plaksutab kõvasti käsi ja kohe hakkab sadama laia, pehmet lund.)

PAKASEPOISID

(Jatkavad endist laulu ja tantsu.)

Kord on seatud jalule.

Jõulurõõmu talule

annab meie töö ja mäng:

saagu pehme lumisäng.

LUMIMEMMED

(Tulevad neljakäpakil hiilides aidanurga tagant. Nähes, et õhk on puhas, kargavad Pakasepoiste sekka ja tantsivad koomiliselt ning kohmakalt kaasa.)

Hiigla-, Täitsa-, Pisimemm,

lõbusalt nüüd hüpakem!

Poleks läkitand meid Mall,

olnuks kindel surmatrall.

(Toauks avaneb, Külmataat Pakasepoistega kaob, Lumimemmed rivistuvad endisele kohale. Üksikuid lumehelbeid langeb edasi.

Ants, Tiit ja Mall jooksevad õue, hüplevad ja karglevad pehmes lumes.)

LAPSED

(Kilgates.) Oi, oi rõõmu, oi, oi rõõmu! Meie lootus täide läinud. Nüüd tuleb jõuluvana, nüüd tuleb linnaonu! Ema, isa, lumi sajab!

EMA

(Tuleb uksele, rõõmsalt.) Vaata, vaata, Malle palve siis ikka aitas! Aga nüüd jälle kähku tupp, muidu külmetate end kringliks!

(Isa ilmub uksele, nõõbib kasukat kinni.)

MALL

Isa, kuhu sa lähed?

ISA

Ma... ma lähen sean saani korda, Juhani! tuleb varsti jaama Peetri-onu tooma minna. Mingi aga nüüd tupp!

(Lapsed kilgates emaga tupp.)

ISA

(Vaatab ringi.) Jaa-ah. Sihuke on see õige jõuluilm! (Läheb aita.)

(Lumesadu lakkab. Ilm selgineb. Kaugelt kostab aisakella helin. Taamale on ilmunud

JÕULUTÄHTEDE KOOR,

kes muusika saatel laulab esimesest vaatusest tuttava lastelaulu:)

Lumehelbed langevad ja katavad kõik teed,
aisakella helisedes sõitvad saanid, reed.
Ehituna jõulupuu, näe, särab akna all,
jõuluvana igatsevad Ants ja Tiit ja Mall.
Kas ei ikka, kas ei keegi koputanud veel?
Kas siis tõesti jõuluvana ikka veel on teel?
Ahjust hajub vorstilõhna, vesiseks lä'eb suu...
Nüüd vist juba paras aeg on läita jõulupuu.
Külma auru viskub tupp, paistab habe hall:
Ants ja Tiit on häbelikud, rõõmsalt kilkab Mall.
Siia jõudis jõuluvana! Avab kotisuu.
Ema, pai, nüüd ruttu, ruttu läida jõulupuu.

(Jõulutähed kaovad, aga ilmuvad uuesti: lumepilved on hajunud, taevas siravadki Jõulutähed heledaina. Aisakella helin kostab taas.)

„JÕULUVANA”

(Astub suure kotiga aidast ja suundub toa poole. Lumimemmi taas aia ääres rivis nähes kohkub, hõõrub silmi ja sammub siis pääd raputades tupp.)

Läbi akna on näha, kuidas toas süüdatakse jõulupuu. Kuuldub laste kilkamist, ja siis hakkab kostma vägev jõululaul.

Lumimemmed ruttavad rüsinal akna alla tupp piiluma. Kohe hakkavad nad nobedasti silmist rõõmupisaraid pühkima.

Taevas aga siravad sõbralikud jõulutähed.)

E s r i e